

Dobro wspólne

Dobro wspólne w konstytucji; wstęp, art. 1, art. 25 ust. 3, art. 59 ust. 3, art. 71 ust. 1, art. 82, art. 113, art. 130 i 150, art. 104 ust. 2

Dobro wspólne – suma warunków życia społecznego, które pozwalają poszczególnym członkom społeczeństwa i ich związkom na pełniejsze lub łatwiejsze osiągnięcie doskonałości – dobro wspólne jest racją istnienia wszystkich władz publicznych

Dobro wspólne w OTK

- **K 17/00 pracownicy i pracodawcy są zobowiązani do poświęcania swoich interesów w odpowiednim stopniu dla DW,**
- **K 18/04 DW to jeden z celów integracji europejskiej,**
- **K 47/01 DW a równowaga budżetowa ,**
- **K 24/02 DW a decentralizacja administracji,**
- **Sk 23/01 DW a ciężary publiczne**

Sprawiedliwość społeczna

- *Arystoteles*; nakaz respektowania należnych drugiemu uprawnień i nieodnoszenia korzyści cudzym kosztem
- OTK; Sprawiedliwość jest przeciwieństwem arbitralności, wymaga bowiem, aby zróżnicowanie poszczególnych ludzi pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w sytuacji tych ludzi" (orz. z 22.8.1990 r., K 7/90, OTK 1990, Nr 1, poz. 5, s. 53-54). Trybunał Konstytucyjny uznał ponadto, że zasada sprawiedliwości społecznej nakazuje państwu zapewnienie obywatelom minimum socjalnego (orz. z 13.7.1993 r., P 7/92, OTK 1993, Nr 2, poz. 27, s. 266). Przychylił się też do tezy głoszącej, iż zapewnia ona "równowagę obciążeń i korzyści" (orz. z 26.10.1993 r., U 15/92, OTK 1993, Nr 2, poz. 36, s. 343-344). Chociaż sprawiedliwość społeczna łączy się z konstytucyjną zasadą równości, to "nie oznacza konieczności przyznania wszystkim kategoriom obywateli (grup podmiotów) jednakowych praw i obowiązków. Poszczególne kategorie podmiotów powinny być traktowane równo, tzn. według jednakowej miary, bez różnicowań dyskryminujących i faworyzujących, tylko wówczas gdy u podłoża określonych regulacji prawnych leży jednakowa sytuacja faktyczna tych kategorii podmiotów" (orz. z 11.12.1996 r., K 11/96, OTK 1996, Nr 6, poz. 54, s. 411). Trybunał połączył zasadę sprawiedliwości społecznej z formułą (zasadą) proporcjonalności, która "zakłada istnienie proporcji między istotnymi cechami poszczególnych kategorii, a należnym ich traktowaniem" (orz. z 20.11.1996 r., K 27/95, OTK 1996, Nr 6, poz. 50, s. 318).

Sprawiedliwość a prawo

sprawiedliwość

retrybutywna

dystrybutywna

proceduralna

Formalna koncepcja państwa prawnego

- **Prymat ustawy**
- **Formalne gwarancje przestrzegania prawa**
- **Niezawisłość sądownictwa jako szczególna gwarancja**
- **Sądowa kontrola administracji**
- **Podział władzy**

Materialna koncepcja państwa prawnego

- Prymat prawa nad ustawą
- Koncepcja demokracji gotowej do obrony
- Wolnościowy i demokratyczny porządek konstytucyjny oparty na wartościach (sprawiedliwość, godność, wolność)
- Sądownictwo konstytucyjne jako szczególny element gwarancyjny w państwie prawnym

Kształtowanie się klauzuli państwa prawnego w Polsce

- Zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa
- Zasada pewności prawa
- Zasada określoności (ustawowej) prawa
- Zasada *lex retro non agit*
- Nakaz zachowania odpowiedniego *vacatio legis*
- Zasada *pakta sunt servanda*
- Zasada ochrony praw słusznie nabytych
- Zakaz dokonywania zmian w trakcie roku podatkowego

Kształtowanie się materialnej koncepcji państwa prawnego w Polsce

- Prawo do sądu
- Zasada proporcjonalności
- Prawo do ochrony godności człowieka
- Prawo do życia
- Prawo do prywatności

Państwo prawne w OTK

- art. 1 przepisów konstytucyjnych i zapisana w nim klauzula demokratycznego państwa prawnego stanowi swego rodzaju zbiorcze wyrażenie szeregu reguł i zasad, które wprowadzić nie zostały *expressis verbis* ujęte w pisany tekście konstytucji, ale w sposób immanentny wynikają z aksjologii oraz z istoty demokratycznego państwa prawnego. Owe reguły i zasady miały najróżniejszy charakter, odnosząc się zarówno do prawa materialnego (przypomnijmy, że za konieczny element demokratycznego państwa prawnego uznano istnienie niektórych praw jednostki, jak prawo do życia, prawo do prywatności, a przede wszystkim – prawo do sądu), jak i do tzw. zasad przyzwoitej legislacji (np. zakaz stanowienia przepisów z mocą wsteczną, nakaz zachowania "odpowiedniej" *vacatio legis*, nakaz poszanowania praw słusznie nabytych), a ogólną podstawą było uznanie, że demokratyczne państwo prawne wymaga poszanowania zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. To ostatnie wymaganie (nawiązujące do konstrukcji prawa administracyjnego, a zwłaszcza do niemieckiej koncepcji Vertrauensschutz), powiązane z zasadą proporcjonalności (zakazem nadmiernej ingerencji) stworzyło ogólne podstawy dla wyznaczenia kształtu i konsekwencji klauzuli demokratycznego państwa prawnego." (K 26/97)

Współczesne państwo prawne

- Zasada konstytucjonalizmu
- Ochrona godności, wolności i równości – prawa podstawowe
- Podział władzy, kontrola państwowa
- Związywanie prawem
- Sądowa ochrona
- Odpowiedzialność państwa za bezprawne działania
- Zakaz nadmiernej ingerencji

Zasada zaufania w OTK

Pierwsza grupa zarzutów, jakie wnioskodawca postawił wobec zakwestionowanych przepisów, dotyczy ich zgodności z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą zaufania do państwa i prawa, rozumianą niekiedy również jako zasada lojalności państwa. Przywołując dotyczące tego zagadnienia orzecznictwo Trybunału, wnioskodawca podkreślił, że zmiany prawa pociągające za sobą skutki niekorzystne dla adresatów powinny być dokonywane z zachowaniem reguł stanowienia przepisów przejściowych, a co najmniej odpowiedniej *vacatio legis*. Należy również uwzględnić konieczność poszanowania interesów w toku. Niedopuszczalne jest, aby nowe unormowania zaskakiwały adresatów. Powinni oni móc układać swoje sprawy w zaufaniu, że nie narażają się na prawne skutki, których nie mogli przewidzieć w momencie podejmowania decyzji, oraz w przekonaniu, że działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości prawnie akceptowane. W razie zmiany prawa jego adresaci powinni mieć zapewniony czas na przystosowanie się do zmienionych regulacji. Powyższych wymagań nie spełnia, zdaniem wnioskodawcy, ustawa o zmianie ustawy o nawozach i nawożeniu w zakresie wyznaczonym zakwestionowanymi przepisami. Kp 1/05

Prawa słusznie nabyte

- wskazane już poprzednio zastrzeżenia co do źródeł majątku, jakim dysponowała PZPR także uchyla zarzut naruszenia zasady ochrony praw nabytych. Zasada ta może odnosić się tylko do praw nabytych w sposób zgodny z prawem i nie budzący zastrzeżeń moralnych. Z całą pewnością, jako źródło środków pokrywających potrzeby PZPR nie budzące zastrzeżeń były składki członkowskie. Jednakże, jak oświadczył poseł Jacek Piechota z Parlamentarnego Klubu Lewicy Demokratycznej w czasie debaty nad projektem kwestionowanej ustawy, wynosiły one średnio w latach 1961-1989 około 30% jej wpływów (protokół z posiedzenia Sejmu), mogły więc pokryć w najlepszym razie płace rozbudowanego personelu partii. K 3/91

Dopuszczalne ograniczenia

- Trybunał Konstytucyjny niezmiennie podtrzymuje pogląd, że nakaz ochrony praw obywateli niewadliwie nabytych, zakaz retroaktywnego ograniczania ich uprawnień, jak również naruszania zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez to państwo prawa, nie mają charakteru absolutnego, a z samej swojej istoty dopuszczają – w określonych sytuacjach – odstępstwa od nich w praktyce ustawodawczej. Już uprzednio, rozstrzygając sprawę K. 15/91 Trybunał Konstytucyjny doszedł do wniosku, że mogą powstać okoliczności uzasadniające odstępianie od tych zasad, a wówczas odstępianie nie pozostaje w sprzeczności z zasadami państwa prawnego wyprowadzonymi z art. 1 Konstytucji (obecnie – przepisów konstytucyjnych). Odstępianie np. od zasady niedziałania prawa wstecz czy ochrony praw nabytych jest jednak dopuszczalne – zdaniem Trybunału Konstytucyjnego tylko – “w szczególnych okolicznościach, gdy przemawia za tym inna zasada prawnokonstytucyjna K 1/94

MULTICENTRYCZNOŚĆ

